

ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້
ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້
ສູນຄົ້ນຄວ້າການປະມົງ

ບົດແນະນຳການລ້ຽງ ແລະ ຂະຫຍາຍພັນປາເໝັ້ນ *Osphronemus exodon*

Living Aquatic Resources Research Center (LARReC)   Aquaculture of Indigenous Mekong fish species (AIMS)

ບ້ານຂຸນຕາທ່າ, ເມືອງສີໂຄດຕະບອງ, ແຂວງກຳພູງນະຄອນວຽງຈັນ, ສປປລາວ
ໂທ: (856 21) 215015, ແຟກ:(856 21) 214855, ຕູ້ ປ.ນ 9108.
E-mail: larrec@laopdr.com

ປາເໝັ້ນເປັນປານກິຈິດຊະນິດໜຶ່ງ *Osphronemus exodon* ມີແຫຼ່ງກຳເນີດ,ແຕ່ຂະຫຍາຍພັນໃນພາກພື້ນອາຊີອາຄະເນ ແລະ ເປັນປາພື້ນເມືອງຂອງລາວເຊິ່ງພົບເຫັນຫຼາຍ ໃນອ່າງນ້ຳຈຶ່ງມ,ແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ສາຂາແມ່ນ້ຳຂອງໃນ ສປປ ລາວ.

ປາເໝັ້ນຂະໜາດໃຫຍ່ສຸດ ເຊິ່ງມີນ້ຳໜັກ 6-7 ກິໂລກຼາມ ມີຄວາມຍາວ 65 ຊັງຕີແມັດ ຢູ່ໃນຕະກູນ ດຽວກັນກັບ ປາ ສະລິດ ແຕ່ມີ ຂະໜາດໃຫຍ່ກ່ວາມີຊີ້ນ ແໜ້ນ,ນຸ້ມ ແລະ ມີລິດຊາດແຊບ ດີເຊິ່ງໄດ້ຮັບ ຄວາມນິຍົມຈາກປະຊາຊົນ ຜູ້ ບໍລິໂພກ ທັງພາຍໃນ ແລະ ຕ່າງປະເທດ ສາມາດມາປຸງແຕ່ງອາຫານໄດ້ຫຼາຍຊະນິດ,ປາເໝັ້ນ ເປັນປາທີ່ລ້ຽງງ່າຍ,ໃຫຍ່ໄວ ມີຄວາມທົນທານກັບ ສະພາບແວດລ້ອມ ແລະ ພະຍາດເປັນຢ່າງດີ, ສາມາດລ້ຽງທັງໃນໜອງ ແລະ ກະຊັງ ມີການຈະເລີນເຕີບໂຕພິສິມຄວນສາມາດແຕ່ ຂະຫຍາຍພັນ ໄດ້ໂດຍລ້ຽງ ເພື່ອຂາຍ,ເປັນປາຊີ້ນ ຫຼື ປາສວຍງາມສາມາດເປັນປາພໍ່ແມ່ພັນເມື່ອມີອາຍຸໄດ້ 3 ປີຈະມີນ້ຳໜັກ ປະມານ 3-3,5 ກິໂລກຼາມ ຄວາມດີກຂອງໄຂ່ມີ 3.000-4.000 ໜ່ວຍ ຕໍ່ປາແມ່ໜຶ່ງໂຕ.

ລັກສະນະປາພໍ່ແມ່ພັນ

1. ການລ້ຽງທອມພໍ່ແມ່ພັນ

ການກະກຽມໜອງປາ ພໍ່ແມ່ ພັນ ກໍ່ປະຕິບັດເຊັ່ນດຽວກັບປາຊະນິດອື່ນໆໃຫ້ອາຫານທີ່ມີທາດໂປຣຕີນປະມານ 16 -18 % ແຕ່ໃນໄລຍະສາມເດືອນກ່ອນການປະສົມພັນທຽມຕ້ອງໃຫ້ອາຫານທີ່ມີໂປຣຕີນສູງກວ່າ 30% ຂຶ້ນໄປ,ຄວນປ່ຽນນ້ຳໃນໜອງ ປາພໍ່ແມ່ພັນ ເລື້ອຍໆ ໃຫ້ອາຫານເສີມປະເພດ ຜັກບົ່ງ, ແລະ ຫຍ້າຕ່າງໆ ທີ່ຫາໄດ້ໃນທ້ອງຖິ່ນ.

2. ການປ່ອຍປາປະສົມພັນແບບທຳມະຊາດ

ໜອງປະສົມພັນປາເໝັ້ນ ຄວນມີຂະໜາດ 600-1.600 ຕາແມັດ,ການກະກຽມໜອງແບບດຽວ ກັນກັບ ການລ້ຽງທອມ ປາສະນິດອື່ນໆ ຈາກນັ້ນມາປ່ອຍປະສົມພັນໃນອັດຕາສ່ວນ : ປາແມ່ 100ໂຕຕໍ່ປາຜູ້ 100 ໂຕຕໍ່ໄລ່ໃນບໍລິເວນໜ້ານ້ຳຄວນສ້າງປ່ອນຮິ່ມ ຂະໜາດ 10 ຕາແມັດ ເພື່ອປ້ອງກັນແສງແດດໃນເວລາແດດຮ້ອນ.

3. ການສ້າງຮັງໄຂ່

ຮັງໄຂ່ສຳລັບໃຫ້ ປາເໝັ້ນ ແມ່ນເຮັດດ້ວຍໄມ້ໄຜ່ ແລະ ໃຍກາບພ້າວແຫ້ງທີ່ເປັນຮູບໂຕ Y, ມີຂະໜາດ ເສັ້ນຜ່າກາງປະມານ 30 ຊັງຕີແມັດເອົາໄປປະໄວ້ແຄມໜອງໂດຍປິ່ນປາກລົງໜອງໃຫ້ຈົມ ແລະ ງ່ຽງປະມານ 40 ອົງສາ ແລ້ວປັກຫຼັກໄວ້ຕາມແຄມໜອງໃນໄລຍະທ່າງກັນປະມານ 2 ແມັດ.

ຕາມທຳມະຊາດແລ້ວປາສາມາດວາງໄຂ່ ໃນໜອງໂດຍປາຕົວຜູ້ຊ່ວຍໃນການສ້າງຮັງໄຂ່ທີ່ມີລັກສະນະຮູບວົງກົມ ແລະ ມີຮູທາງກາງປະມານ 10 ຊັງຕີແມັດ ເມື່ອສ້າງຮັງສຳເລັດ ແລ້ວພາຍໃນ 7 ວັນປາຈະວາງໄຂ່ໂດຍສັງເກດເຫັນຄາບນ້ຳມັນທີ່ອອກຈາກເປືອກໄຂ່ລອຍຢູ່ໃນບໍລິເວນດັ່ງກ່າວປາຜູ້ຈະເຝົ້າບໍລິເວນປ່ອນວາງໄຂ່ໃນແຕ່ລະວັນຈະສັງເກດເຫັນວ່າມີນ້ຳມັນລອຍ ຢູ່ບໍລິເວນເໜືອໜ້ານ້ຳ ປ່ອນຮັງໄຂ່ເວລາກວດກາເບິ່ງຖ້າວ່າມີໃຍກາບພ້າວອັດຮັງໄຂ່ສະ ແດງວ່າປາໄດ້ໄຂ່ໃສ່ຮັງແລ້ວ.

ຮັງໄຂ່ປາເໝັ້ນຕ້ອງເຮັດງ່ຽງປະມານ 40 ອົງສາ

4. ການຟັກໄຂ່

ເມື່ອສິ່ງເກດເຫັນວ່າປາວາງໄຂ່ແລ້ວ ກໍ່ທຳການ ເກັບໄຂ່ຈາກ ຮັງຂຶ້ນມາຟັກ,ຄວນເກັບໃນຕອນເຊົ້າ 6-7ໂມງ ຫຼື ຕອນແລງ 5 - 6 ໂມງໄຂ່ຂອງປາເພິ່ນເປັນໄຂ່ຟຸ່ມນ້ຳມັນຫຼາຍມີຂະໜາດເສັ້ນ ຜ່າສູນ ກາງ 2-3 ມິນລີແມັດ ຄວນພະຍາຍາມ ລ້າງຄາບ ນ້ຳມັນ ອອກ ເສັຍ ກ່ອນດັ່ງນັ້ນຈະເຮັດໃຫ້ການຟັກໄຂ່ບໍ່ໄດ້ດີ,ຈາກນັ້ນຈຶ່ງນຳ ໄຂ່ປາມາ ຟັກໃສ່ຊາມມີຂະໜາດເສັ້ນຜ່າກາງ 60 ຊັງຕີແມັດ,ຟັກໄຂ່ໄດ້ປະມານ 1.000-2.000 ໜ່ວຍ. ຊາມຟັກໄຂ່ກໍ່ຄວນຕິດຕັ້ງປາໂລມໃສ່ເພື່ອເພີ່ມ ອີກຊີແຊນໃນນ້ຳ,ອຸນຫະພູມນ້ຳ ໃນເວລາຟັກໄຂ່ ສະເລ່ຍ 25 - 31 ອົງສາ pH ຂອງນ້ຳ 7-8 ແລະ ອີກຊີແຊນ 5 - 6 ມິນລີກະກຼາມຕໍ່ລິດ ໄຂ່ປາຈະເປາະອອກເປັນໂຕ 7 ວັນ.

5. ການອະນຸບານ

ກະກຽມໜອງອະນຸບານ : ໜອງອະນຸບານມີ ຂະໜາດ 800 ຕາ ແມັດແມ່ນມີການກະກຽມດັ່ງນີ້ : ຕາກໜອງໃຫ້ແຫ້ງ 3-5 ວັນ ໃສ່ປູນ ຂາວ10 - 15 ກິໂລກະກຼາມຕໍ່ຕາແມັດ ໃສ່ຝຸ່ນຄອກ 20-30 ກິໂລກຼາມ ຕໍ່100ຕາແມັດໃສ່ປຸ້ຍຢູ່ເຣຍ 2 ກິໂລ/100 ຕາແມັດ,ຈາກ ນັ້ນຈຶ່ງປ່ອຍ ນ້ຳເຂົ້າໃນລະດັບ 1 ແມັດປະໄວ້ 3 ມື້ ແລ້ວນຳລູກປາເພິ່ນມາປ່ອຍ ລົງລ້ຽງໃນອັດຕາຄວາມໜາແໜ້ນ 500 ໂຕ ຕໍ່ຕາແມັດ.

ລູກປາເພິ່ນທີ່ມີອາຍຸ 1 ເດືອນ

6. ອາຫານ ແລະ ການໃຫ້ອາຫານ

ອາຫານທີ່ໃຊ້ເກືອປາເພິ່ນນ້ອຍໄດ້ແກ່ປາ ປິນ + ຮຳອ່ອນ 1/1 ເກືອ 30 ກະລາມຕໍ່ປາມ້ອຍ 1.000 ໂຕຕໍ່ວັນນອກຈາກໃຫ້ອາຫານແລ້ວ ໃນໄລຍະ 1-2 ອາທິດທຳອິດແມ່ນເກືອໄຮແດງ ແລະ ຂີ້ກະເດືອນແດງ, ຈາກນັ້ນຍັງໃຫ້ອາຫານເສີມຈຳພວກພືດຜັກ,ຫຍ້າຕ່າງໆໃຫ້ກິນທຸກໆວັນ ຕະຫຼອດເວລາການອະນຸບານ 45 ວັນການອະນຸບານຄວນກວດກາການ ກິນອາຫານ ຂອງລູກປາ,ຄຸນນະພາບນ້ຳ : ອຸນຫະພູມສະເລ່ຍ 29-33 ອົງສາ ເຊ, pH 6,8-8 ອີກຊີແຊນ ສະເລ່ຍ 5 - 7 ມິນລີກຼາມ ຕໍ່ລິດ ອະນຸ ບານ ລູກປາ 45 ວັນລູກປາ ຈະມີຂະໜາດ 2 - 3 ຊັງຕີແມັດ ແລະ ອັດ ຕາການລອດຕາຍ 60- 70% ຂອງຈຳນວນລູກປາທັງໝົດ.

7. ການລ້ຽງເປັນປາລຸ້ນ ຫຼື ປາຮາມ

ໜອງທີ່ເໝາະສົມໃນການຮາມ ຫຼື ລ້ຽງ ເປັນປາລຸ້ນ ຄວນມີເນື້ອ ທີ່1-2ໄລ່ຄວາມເລິກຂອງນ້ຳໃນລະດັບ1-1,50 ແມັດ, ກ່ອນນຳລູກປາ ມາປ່ອຍຄວນປ່ອຍນ້ຳອອກຈາກໜອງໃຫ້ແຫ້ງປະມານ 5-6 ວັນ ອານາ ໄມໜອງໃຫ້ດີໃສ່ປູນຂາວ 20-30 ກິໂລກຼາມຕໍ່ໄລ່ໃສ່ຝຸ່ນຄອກ(ຂີ້ຈິວ, ຂີ້ ຄວາຍ ຫຼື ຂີ້ໝູ) ປະມານ 20 - 30 ກິໂລກຼາມ ຕໍ່100 ຕາແມັດ ເອົານ້ຳ ປະໄວ້ 3-5 ວັນ ແລ້ວນຳລູກປາມາປ່ອຍ. ອັດຕາການປ່ອຍລູກປາ : ປາເພິ່ນ 12-15 ໂຕຕໍ່ຕາແມັດ, ໃຫ້ອາຫານ ປະເພດອາຫານປາດູກ ແລະ ເສີມຈຳພວກຮຳ,ຂີ້ເຕົ້າຮູ້, ຖິ່ວ ຕ່າງໆ,ແໜ ຫາງເຫີນ,ຜັກພືດນ້ຳ ແລະ ຫຍ້າໃນໄລຍະ ລ້ຽງຕ້ອງໃສ່ ຝຸ່ນຄອກ ທຸກໆ 2 ອາທິດໃສ່ເທື່ອໜຶ່ງໃນອັດຕາເຄິ່ງໜຶ່ງຂອງການໃສ່ເທື່ອທຳອິດ .ເມື່ອ ລ້ຽງໄປໄດ້ 2-3 ເດືອນ ລູກປາ ຈະມີຂະໜາດຍາວ 10 - 15 ຊັງຕີແມັດ, ຈາກນັ້ນຈຶ່ງນຳໄປລ້ຽງເປັນປາຂຶ້ນ,ປາໃຫຍ່ ຫຼື ປາຕະຫຼາດທີ່ຕ້ອງການ.

ລູກປາເພິ່ນມີ ອາຍຸ 2 ເດືອນ

ສິ່ງທີ່ຄວນເອົາໃຈໃສ່

- ໄຮແດງ,ຂີ້ກະເດືອນເປັນອາຫານທີ່ຈຳເປັນໃນເວລາອະນຸບານ.
- ນຳໃຊ້ອາຫານທີ່ມີຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນໃຫ້ຫລາຍຂຶ້ນເພື່ອຫລຸດຜ່ອນອາ ຫານສຳເລັດຮູບທີ່ມີລາຄາແພງຈະເປັນການປະຫຍັດຕົ້ນທຶນອາ ຫານທີ່ມີທາດໂປໂຣເຕອີນສູງຈະຊ່ວຍເຮັດໃຫ້ປາໄຫຍ່ໄວກວ່າ ລ້ຽງດ້ວຍແຕ່ພືດຢ່າງດຽວ.
- ພັນທຶນຳມາລ້ຽງຄວນເປັນແນວພັນທີ່ມີຄຸນນະພາບດີ.
- ຮັກສາລະດັບຂອງນ້ຳໃນໜອງໃຫ້ພຽງພໍ.
- ຖ້າມີບັນຫາໃນການລ້ຽງຄວນປຶກສານັກວິຊາການ ຫຼື ປຶກສາ ວິຊາການກະສິກຳທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ປ່ອຍນ້ຳອອກໃຫ້ແຫ້ງແລ້ວຫວ່ານປູນຂາວຂ້າເຊື້ອບັກເຕີເລຍ

ໂດຍການຮ່ວມມືກັບ : ສູນຄົ້ນຄວ້າການປະມົງ, ກົມລ້ຽງສັດ ແລະ ການປະມົງ, ສະຖານີ ລ້ຽງປານ້ຳຫຸມ, ພະແນກກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ